

STRATEGIPLAN 2017-2021
STIFTELSEN HELGELAND MUSEUM

E PLURIBUS UNUM
HELGELAND – ETT MUSEUMSRIKE!

Del 1: Strategiplan 2017-2021

HELGELAND MUSEUM

Helgeland mars 2017

Innholdsfortegnelse

- 1. Helgeland Museum – museum med mange muligheter**
- 2. Faglige og administrative utfordringer**
- 3. E pluribus unum^{*} – fra mange museer til et regionalt foretak**
 - 3.1 Forvaltning*
 - 3.2 Forskning*
 - 3.3 Formidling*
 - 3.4 Fornying*
 - 3.5 Forretning*
 - 3.6 Bygningshistorie og bygningsvern*
- 4. Organisasjon og ledelse**
- 5. Planverk for den museale virksomheten på Helgeland 2017-2021**

* «Fra mange, en»

1. Helgeland Museum – museum med mange muligheter

Helgeland Museum (HM) ble stiftet 19.mars 2003 av 14 kommuner, 5 ideelle museumseiere og 3 institusjoner. HM overtok driftsansvaret i de 11 kommunene som det var inngått avtale med fra 1. januar 2004. I løpet av det første driftsåret kom ytterligere to kommuner med og fra 2005 ble Petter Dass-museet innlemmet. Etter hvert kom ytterligere fire kommuner med og fra 2015 var samtlige kommuner på Helgeland tilsluttet Helgeland Museum. Dette er et stort geografisk område fra Bindal i sør til Rødøy i nord og fra Træna i vest til Hattfjelldal i øst. Museet har minimum én ansatt i hver av de 18 kommunene. Helgeland Museum er organisert som en privat stiftelse med styret som overordnet organ. Hovedkontoret ligger i Mosjøen.

Helgeland Museum forvalter per i dag til sammen 27 visningsarenaer. Det omfatter 210 bygg, 97.000 gjenstander, 632.000 fotografier og 894 hyllemeter arkivalia. Samlingene gir et tverrsnitt av regionens kulturarv, arven etter dikterpresten Petter Dass og ei egen naturhistorisk samling. Tilsammen utgjør dette grunnlaget for Helgeland Museum sitt virke.

Museet har et budsjett på 42 millioner kroner. Inntektene består av tilskudd fra staten, fylkeskommunen og kommunene. I tillegg kommer egeninntektene som i 2016 utgjorde 7 millioner kroner. Det er per i dag 43 årsverk og de sesongansatte ved museet utgjør 7.4 årsverk. Helgeland Museum hadde i 2016 79.800 besøkende. Petter Dass-museet, Vefsn museum og Rana museum er de tre største virksomhetene ved museet med mer enn 50 % av de besøkende.

St.meld. nr. 49 *Framtidas museum** slår fast at *sammen med arkiver og biblioteker utgjør museene hoveddelen av vårt kollektive samfunnsminne*. Museene bevarer, fortolker og fremmer menneskehetens natur- og kulturarv. Satt inn i en større samfunnsmessig sammenheng er dette museenes samfunnsrolle. I dette ligger stor faglig frihet og samtidig utfordringer for museet i å definere hva som er relevant og viktig i et samfunnsperspektiv. I kulturdepartementets tildelingsbrev for 2017 heter det:

Museenes samfunnsrolle eller samfunnsoppdrag ligger i å utvikle og formidle kunnskap om menneskers forståelse av og samhandling med sine omgivelser. I dette ligger stor faglig frihet og samtidig utfordringer for museene i å definere hva som er relevant og viktig i et samfunnsperspektiv. Dette er et faglig kjernesporsmål som museene løpende må vurdere og konkretisere.

Museene skal ha en faglig fri stilling som gir handlingsrom for å stille kritiske spørsmål vedrørende både fortid og nåtid.

Videre heter det:

Målene for bevilgningene til museum og visuell kunst er å legge til rette for at

- *Museene er aktuelle og profesjonelle og utøver en aktiv samfunnsrolle*
- *Museene formidler kunnskap og opplevelse*
- *Museenes samlinger sikres og bevares best mulig samt gjøres tilgjengelige*
- *Museene forestår forskning og utvikler ny kunnskap*

* St.meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidas museum – Forvaltning, forskning, formidling, fornying*

Helgeland Museum samarbeider tett med kommunene og lokale historielag og foreninger. De fysiske arbeidsforholdene for de ansatte og publikumsarealene er av svært varierende kvalitet, fra nye og godt tilpassete museumsbygg til anlegg hvor det ikke er utstillingsrom, kontorer eller sanitæranlegg. I de fleste kommuner har vi bare én ansatt som skal betjene hele det museumsfaglige arbeidsfeltet, noe som er ei betydelig utfordring. Museet ønsker ei bedre utnytting av fagressurser, økt og bedre samhandling på tvers av kommunegrensene, og generell styrking av den faglige virksomheten.

For å fylle vår samfunnsrolle vil Helgeland Museum blant annet arbeide med følgende utfordringer:

- Videreføre arbeidet med å sikre akseptable forhold for samlingsforvaltninga. Dette innebærer nærmagasin ved alle avdelinger, samt to sentrale magasin i henholdsvis Mosjøen og Mo i Rana.
- Styrke det forskningsrelaterte arbeidet i virksomheten. Dette gjelder både i egen regi og i samarbeid med andre relevante fagmiljøer.
- Sikre virksomheten nødvendig relevant kompetanse for å holde et faglig høyt nivå.
- Etablere tilfredsstillende utstillingsrom/formidlingsarealer ved alle avdelinger.
- Videreføre og styrke arbeidet med å ta igjen det store etterslepet vi har på vedlikehold av bygningsmassen vi drifter (210 bygg).
- Utvikle en organisasjon som er tilpasset oppdraget som er geografisk spredt over hele Helgeland.
- Vi kan ikke forvente økte bevilgninger fra det offentlige og det blir derfor viktig å sikre økonomisk handlingsrom ved å øke egeninntektene.
- Videreutvikle museumsvirksomheten gjennom aktiv dialog med lokale miljøer, kommuner og andre samarbeidspartnere.

2. Faglige og administrative utfordringer

Helgeland Museum har som tidligere nevnt etablert museumsvirksomhet i alle kommuner på Helgeland. Avdelingene har fast tilsatt fagpersonell, og det er etablert ett eller flere museumsanlegg i samtlige kommuner. Fra virksomhetsoverdragelsen i 2004 og senere har Helgeland Museum rekruttert en kvalifisert arbeidsstokk av ansvarsfulle og engasjerte medarbeidere som ivaretar avdelingenes lokale oppgaver på en fin måte, med god kontakt med lokalsamfunnene og basis i eksisterende anlegg og samlinger.

Helgeland museums utfordring er å samle kunnskap og formidle Helgelands historie på en bredere basis enn summen av det avdelingene representerer i dag. I Museumsplan for Helgeland for 2011 – 2016 er det på formidlingssida lagt opp til ei tematisk arbeidsdeling mellom de lokale avdelingene. Tema for avdelingene er valgt i dialog med de ulike kommunene og lokalmiljøene. Denne arbeidsdelinga videreføres i stor grad, men med ei sterkere prioritering av tida før 1700 og vår nærmeste historie etter 1945.

Vi ser at det tidsmessige spennet i Helgeland museums innsamling, dokumentasjon, forvaltning og formidling de facto er for snevert. Arbeid i avdelingene reflekterer i liten grad tema eldre enn 1600-tallet. Arbeid med Helgelands steinalder, jernalder og mellomalder er i liten grad til stede, til tross for et mangfold av kulturminner og forskning på disse feltene. Helgelands godsdannelser som forutsetning for å forstå utviklinga av landbruk, fiskerier og

generelle livsvilkår på Helgeland er i liten grad til stede. Likeså et bredt fokus på industrialisering og moderniseringsprosesser innafor ulike næringsområder. I all hovedsak er avdelingenes oppmerksomhet og fokus knytta til tema innafor tidsspennet 1700–1950.

Flere avdelinger har etablert nye formidlingstilbud basert på denne arbeidsdelinga, og det arbeides her målbevisst innenfor tildelt tema. Andre avdelinger som har bredt anlagte samlinger eller en sterk forankring i tradisjonelle bygdetun med bare en ansatt, opplever det som utfordrende å finne en god balanse mellom formidling av tildelt tema og daglig drift av eget anlegg og lokale funksjoner. Det ble gjennomført en SWOT-analyse* i 2014 som peker på at det er knyttet store utfordringer til det å være bare én ansatt på avdelingen.

Arbeidet med å utvikle god dialog med kommunene og sterk forankring i lokalsamfunnene fortsetter, samtidig som helheten Helgeland Museum skal styrkes. Det er et mål å styrke samarbeidet på tvers av avdelingene og den sentrale faglige stabens (direktørens fagstab) funksjon skal tydeliggjøres ytterligere.

Helgeland Museum sine ansatte representerer samla sett en unik kompetanse som må utnyttes optimalt. Ved å etablere sterke og nære faglige nettverk på tvers av avdelingene kan denne kompetansen utnyttes bedre. Ved at de faglige fellestjenestene (direktør, fagsjef, faglederne for formidling, samling og bygningsvern) får sitt mandat knytta opp til slike fagnettverk vil kompetanse deres komme bedre til sin rett. Det vil også bidra til at den enkelte avdelingsleder i større grad enn nå vil oppleve å ha et kollegium å forholde seg til. Dette vil bidra til å styrke utøvelsen av samfunnsoppdraget som vi er satt til å utføre.

Det primære målet med museumsreformen var å skape sterkere museumsfaglige institusjoner som kan gå aktivt inn i de mange utfordringene i museenes samfunnsrolle. For Helgeland som region har vi lyktes i å utvikle gode samarbeidsrelasjoner med samtlige kommuner. Men utfordringene stopper ikke her, utfordringene som ligger foran oss krever god faglig kompetanse, gode samarbeidsrelasjoner og tilfredsstillende økonomiske rammebetingelser. Samtidig er det en realitet at den økonomiske situasjonen i seg selv er ei utfordring. Vi kan ikke forvente store økninger i de offentlige støtteordningene, og derfor blir det viktig å øke museets egeninntjening. Kulturdepartementet sier dette helt eksplisitt:

Alle tilskuddsmottakere skal utnytte sitt egeninntekspotensial. Departementet legger til grunn at den enkelte institusjon utarbeider planer for å utvikle sine ulike inntektskilder med sikte på å øke egeninntektene, herunder billettinntekter, andre inntektsgivende aktiviteter og tiltak, samt gaver og sponsorinntekter.

3. E pluribus unum – fra mange museer til et regionalt foretak

Museet har et selvstendig overordna ansvar for å dokumentere og formidle regionens historie. Helgeland er på mange måter et Norge i miniatyr. Helgelands areal har variert opp gjennom historien, men i dag er arealet på 18.832km². Til sammenligning kan det vises til Nordlands samlede areal som er 38.460km².

* Analyseverktøy for å identifisere og forstå styrker, svakheter, muligheter og trusler/utfordringer (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)

Helgeland Museum skal være noe mer enn 18 frittstående avdelinger med mer eller mindre felles strategier for dokumentasjon og formidling. Museet med sine om lag 50 ansatte har høy og sammensatt fagbakgrunn som omfatter alt fra håndverk, administrasjon og annen museumsrelevant og vitenskapelig kompetanse. Det er dette spekteret av kompetanse som gjør museet interessant i den samlede kunnskapsproduksjonen i samfunnet. Museumsvirksomheten er uensartet i de 18 kommunene, fra små samlinger og bygdetun til større samlinger i etablerte museumsanlegg. Slik må det fortsatt være, men i kommende planperiode er det viktig å fokusere på ei samla faglig utvikling i museet.

En konsolidert enhet som Helgeland Museum skal binde sammen lokale forhold med regionale, nasjonale og internasjonale utviklingstrekk. Det betyr at virksomheten både skal fungere som lokalmuseum og samtidig være et regionalt foretak som setter den historiske utviklinga inn i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv.

For å nyttiggjøre oss av virksomhetens mangfold og menneskelige ressurser på en bedre og mer helhetlig måte, kan vi ikke lage unaturlige grenser mellom regionens 18 kommuner, men heller fokusere på hvordan vi sammen kan gi kunnskap om hvordan vår del av landet har utviklet seg over tid i samspill med resten av Norge, Europa og verden.

Museumssektorens fire f-er ligger fortsatt til grunn for vår virksomhet: Forvaltning, forskning, formidling og fornying, jamfør St.meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidas museum*. I tillegg har vi funnet det hensiktsmessig å legge til ett nytt innsatsområde: Forretningsvirksomhet og arbeid med å øke egeninntektene.

3.1 Forvaltning

Museenes samlinger skal sikres og bevares best mulig for ettertida og gjøres tilgjengelig for publikum og for forskning.

Forvaltning av samlingene er grunnpilaren i det museale arbeidet. Det er på mange måter objektsamlingene som gjør museer til museum. Objekt er en fellesbetegnelse som omfatter bygninger, båter, teknisk industrielle kulturminner, gjenstander (som kan være kulturhistoriske, naturhistoriske eller arkeologiske). Samlingene er grunnlaget for Helgeland Museum si formidling og forskning.

Helgeland Museum sine samlinger er i all hovedsak lokalisert på den enkelte avdelinga. Det er også et sterkt lokalt eierskap til samlingene våre. For museet er det en styrke, men det byr samtidig på en del utfordringer. En del gjenstander krever spesialoppbevaring og konservering, noe som kan være praktisk og faglig vanskelig å få til med desentralisert oppbevaring. Noen gjenstander kan også bli «glemt bort» slik at de ikke blir gjort til objekter for formidling og forskning i et Helgeland-perspektiv.

For å styrke arbeidet med samlingsforvaltning og konservering ved Helgeland Museum skal det etableres to sentrale magasin ved avdelingene i Vefsn og Rana. De desentraliserte samlingene vil selvfølgelig bestå, men det er et poeng at gjenstander som trenger spesiell og krevende konservering og oppbevaring blir tatt tilfredsstillende vare på. Dette vil også være en motivasjonsfaktor for å styrke samarbeidet mellom avdelingene i museet.

Museumsbygg

Ei avgjørende forutsetning for å lykkes med museumsreformens intensjoner er at alle avdelingene i museet har formålstjenlige lokaler. Bare to av museets bygninger er i

utgangspunktet oppført for museumsformål; Museumsgården hvor Rana Museum har sine lokaler og Petter Dass-museet på Alstahaug. Det har vist seg at flere av bygningene som er tatt i bruk til museumsformål ikke egner seg for formålet. Det skal i planperioden utarbeides en plan for hvordan avdelingene skal få hensiktsmessige lokaler ut i fra definerte kriterier.

I forrige planperiode (2011-2016) ble det etablert tre nye museumsanlegg etter prinsippet om transformasjons-arkitektur; i Lurøy, Bindal og Velfjord. Det er i skrivende stund under bygging nye lokaler for museumsvirksomheten i Hattfjelldal (Fjellfolkets hus).

Det foreligger planer for nye anlegg i Vefsn og Vevelstad. I Vefsn er det ombygging av en tidligere trevare forretning og lager (Mjaavatn) som skal realiseres, og i Vevelstad er det et spennende nybygg som er planlagt oppført.

Overordna mål for samlingsarbeidet er:

- Sørge for gode sikrings- og bevaringsforhold samt prioritering og koordinering av samlingene.
 - Etablere publikumstilgjengelige magasiner, som er innretta for «formidling i magasin».
 - Stimulere forskning med utgangspunkt i museets samlinger, utvikle metoder der objektene er kilder i forskningsprosjektet.
 - Innsamlingsplan og registreringsplan for gjenstander fra før 1700.
 - Innsamlingsplan for perioden etter 1945.
 - Øke museets kompetanse og utarbeide rutiner for å avjøre inntak, avhending og kassasjon.
 - Videreføre arbeidet med å oppgradere eksisterende museumsbygg, eller oppføring av nye bygg der det er aktuelt.

3.2 Forskning

En av de viktigste oppgavene i utvikling av formidlingstiltakene er å finne fram til og tolke relevant forskning som allerede er utført av andre. Med utviklinga av IKT-mediene har det skjedd en revolusjon for publiseringen av norsk og internasjonal faglitteratur. Det er ei viktig forutsetning for kunnskapsbasert formidling slik Helgeland Museum legger opp til. Helgeland Museum skal ha ei strategisk tilnærming til forskning og kunnskapsproduksjon som synliggjør arbeidet som blir utført og stimulerer til arbeid med fagartikler og annen forskningsrelatert innsats.

Helgeland Museum må være med å bygge opp nye fora og kanaler for utveksling av kultur- og naturhistoriske problemstillinger og kunnskap. I dette arbeidet kan de ulike nasjonale museumsnettverkene spille en viktig rolle. Helgeland Museum er i dag involvert i ei rekke nettverk. Det er vesentlig for museet, og i tråd med hvordan Kulturdepartementet tenker seg organiseringa av det faglige utviklingsarbeidet for sektoren.

Andre institusjoner vil også spille vesentlige roller for museets faglige utvikling. Helt sentralt vil samarbeid med Nordlandsmuseet og Museum Nord komme til å stå. På samme måte kan samarbeidet med Nord Universitet, Universitetet i Tromsø, NTNU, Nibio (Bioforsk Tjøtta) og andre fagmiljøer få stor betydning for utvikling av kultur- og naturhistorisk kunnskap om Helgeland.

Etablering av felles faglige prosjekter med ekstern finansiering, vil blant annet gi medarbeidere anledning til å bli frikjøpt fra sin ordinære stilling for i en periode å drive forskning på heltid. Praksis fra forskningsfeltet vil heve fagkompetansen i organisasjonen og vil bidra til økt kvalitet i det løpende arbeidet med kunnskapsproduksjon.

Det er også viktig å stimulere medarbeiderne til å utføre «mikrohistoriske» forskningsoppgaver med problemstillinger knyttet til museets satsingsområder for dokumentasjon og formidling. Mikrohistorie er en tilnærming i historisk forskning hvor en tar utgangspunkt i enkeltindivider, små samfunn. Denne rammen brukes til å dokumentere større historiske mønstre eller prosesser.

Ved siden av verdien av ny kunnskap vil mulighet for publisering videreutvikle medarbeidernes forskerkompetanse, og bidra til å gjøre Helgeland Museum mer attraktiv som samarbeidspartner for eksterne forskningsmiljøer.

Som et ledd i arbeidet med å videreutvikle forskningskompetansen ved institusjonen er det et mål å utvikle et seminartilbud for teori, metode og tekstproduksjon. Det er av interesse å sette søkelys både på *museologisk* (om museenes rolle som samfunnsaktør), *museografisk* (om museenes oppgaver med samlingsforvaltning og formidling) og aktuell fag-disiplinær forskning.

Det er videre en hovedutfordring å videreutvikle den praksisbaserte kompetansen i aktivisering av museets samlinger av natur- og kulturhistoriske objekter i produksjon av ny kunnskap. Medarbeidere med praksiskompetanse er en viktig ressurs i denne sammenheng. I tillegg til dokumentasjon av utøvere av tradisjonelle ferdigheter, er det en utfordring å rekonstruere bruk av redskap og immaterielle ferdigheter som ingen lenger behersker. Innsatsen i 2010 for å rekonstruere bruken av tradisjonell øks (bile) for rying av tømmer er et eksempel på erfaringsbasert kunnskapsutvikling. Medarbeiderne ved naturhistorisk avdeling har i sin tur ervervet kunnskap om regional variasjon i natur- og kulturhistoriske forhold som er av avgjørende betydning for tolking av innsamlet materiale og for prioritering av videre innsamlingsarbeid.

Overordna mål for forskningsarbeidet:

- Utarbeide en plan for kunnskapsutvikling og forskning som skal inneholde
 - Behovet for kunnskapsproduksjon.
 - Mulighetene for etablering av samarbeid med eksterne forskningsmiljøer.
 - Opplegg for involvering av medarbeiderne i forskningsarbeidet.
 - Satsinger og prioriteringer i perioden.
 - Tydeliggjøring av rollen forskning og kunnskapsarbeid har i museet.

- Legge til rette for flere FOU-prosjekter blant annet ved å bidra til økt forskningssamarbeid, både i museumsnettverket og mellom museene og ulike relevante forskningsmiljøer.
- Utvikling av tilbud som sikrer at medarbeidere holder seg faglig oppdaterte.
- Museet skal initiere og utgi publikasjoner om Helgelands historie, samt temaer som er viktig for å belyse regionens historie.

3.3 Formidling

Museene skal nå publikum med kunnskap og opplevelser og være tilgjengelig for alle. Det innebærer målrettet tilrettelegging for ulike grupper, og aktuell formidling som fremmer kritisk refleksjon og skapende innsikt.

Helgeland Museum har som ambisjon å formidle Helgelands natur- og kulturhistorie slik at flest mulig kan øke sin kunnskap om regionen. Museet har som mål å videreutvikle og utvikle formidlingsmetoder og konsepter som skjerper historiebevistheten og samtidsrefleksjonen.

For å kunne nå denne ambisjonen må museet være faglig sterkt på både formidling av det enkelte lokalsamfunn på Helgeland sin historie, kunne formidle en gjennomgående helgelandshistorie, samt være sterk historiefaglig på temaer som er spesielt viktige for Helgeland (eksempelvis industrihistorie sett i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv).

Forskjellige tema fra 1700-tallet og de første tiår av 1900-tallet er godt representert i våre utstillinger. Museet har som ambisjon å etablere mere representative utstillinger både tematisk og i forhold til historiske tidsepoker.

Det skal utarbeides et konsept for Helgelands historie fram til 1700 som blant anna skal inneholde en rapport om hvilken kunnskap man har om Helgelands eldste historie. Uttrykt på en annen måte kan dette være å synliggjøre forskningsfronten siden utgivelsen av Helgeland Historie bind 1 i 1985 og fram til og etter utgivelsen av Nordlands historie i 2015.

Videre skal det utarbeides et konsept for dokumentasjon og formidling av moderniseringa av Helgeland etter 1945.

Overordna målsettinger for formidlingsarbeidet:

- Museet skal formidle Helgelands natur- og kulturhistorie. Kunnskap og opplevelse skal gi publikum innsikt i de skiftende materielle og kulturelle livsbetingelsene for folk på Helgeland opp gjennom tidene.
- Alle avdelinger skal ha utarbeidet formidlingskonsepter i samsvar med museets ambisjoner.
- Museet skal fortsette arbeidet med utvikling av drama og tidsreisepedagogikk som metode.
- Videreutvikling av økomuseumskonseptet, der man har fokus på samspillet mellom natur- og kulturhistorie. I dette ligger også ønsket om fokus på immateriell kulturarv og samisk historie.
- Museet skal utvikle formidlingsmetoder for historie som er nær i tid, man skal også være bevist på formidling om forhold rundt «tabubelagte» kulturminner.

- Utvikle metoder der museets samlinger aktivt kan inngå i forskjellige formidlingskonsepter.
- Utvikle formidlingskonsepter som treffer turister som kommer til Helgeland.
- Ta i bruk og videreutvikle elektronisk formidlingsteknologi.

3.4 Fornyning

Gjennom faglig utvikling, nytenkning og profesjonalisering, skal museene være oppdaterte og aktuelle i alle deler av sin virksomhet, være solide institusjoner og ha en aktiv samfunnsrolle. Et delmål vil være å utvikle digital forvaltning og formidling.

Overordna målsettinger:

- Det skal utarbeides tilbud som er tilpassa alle samfunnsgrupper og aldersgrupper.
- Elever og lærere i skoleverket skal fortsatt være ei viktig målgruppe.
- Reiselivsnæringa er i vekst på Helgeland, her er det viktig at museet defineres i en aktiv rolle i forhold til denne næringa.
- Utvikle kunnskapsbasert formidling som er relevant for andre faginstitusjoner som universitet og andre forskningsinstitusjoner, samt for offentlige forvaltningsorganer.
 - Den fysiske og pedagogiske utformingen av formidlingstiltakene skal sikre universell tilgjengelighet.

3.5 Forretning

Museet ser at det i framtida vil bli stilt større krav til egeninntjening. Det er flere grunner til dette. Offentlige tilskudd vil i framtida ikke få de økningene som vi har vært vant til siden stiftingsmøtet i 2003 og fram til i dag. Driftsutfordringer i form av krav om bedre kvalitet og erfaringa med at de nye museumsanleggene krever økte driftsmidler stiller nye utfordringer for museet. Helgeland Museum vil derfor sette økt fokus på egeninntektene og å søke å øke deres andel av totalinntektene.

Det er viktig å sikre en forutsigbar og robust økonomi som gir grunnlag for faglig utvikling og fornying. Dette må skje gjennom aktiv dialog med våre samarbeidspartnere, som kommuner, historielag, Nordland fylkeskommune og Kulturrådet med flere. For å sikre museets økonomi og utviklingspotensiale skal man prioritere arbeidet med å utvikle en strategi for å øke egeninntektene.

Reiselivsnæringa

Museene er en del av reiselivstilbudet på Helgeland, men attraksjoner med basis i museal formidling er relativt lite utvikla i regionen. Det er derfor begrensa kompetanse å støtte seg til hos andre museer, reiselivsaktører og konsulenter. Utviklingen av et musealt reiselivstilbud krever nyskapende innsats i skjæringspunktet mellom historisk formidling og næringsutvikling. Det er også ei utfordring at museene og reiselivet tradisjonelt opererer i adskilte sfærer, og har få møteplasser for samarbeid og erfaringsutveksling. Dette er i endring. På Helgeland har arbeidet kommet lengst på Alstahaug og Vega, men det arbeides med tilbud retta mot reiselivet også i flere andre kommuner.

Det er stigende etterspørsel etter kulturhistorisk og naturfaglig kompetanse i tilbudet til turister og andre i næringslivssammenheng. Samtidig ser vi at museene møter krav fra myndighetene om å ha en rolle som reiselivsaktør.

Det skal utarbeides en egen plan for Helgeland Museum sin strategi inn mot reiselivsnæringa tidlig i planperioden (2017/18).

Overordnede mål for forretningsvirksomheten:

- Utarbeide forretningsplan for virksomheten.
- Gaveforsterkning.
- Flere besøkende.
- Samarbeid med næringsliv og reiseliv.
- Prosjektfinansiering.

3.6 Bygningshistorie og bygningsvern

Helgeland Museum har som ambisjon å være ledende regionalt og nasjonalt innenfor bygningsvern og bygningshistorie. Museet vil derfor videreutvikle satsingen innenfor bygningsvern i en bred kulturhistorisk kontekst. Kompetansen museet har opparbeidet seg ved for eksempel arbeidet med Sjøgata i Mosjøen og med bygningsvern i Vega verdensarvområde vil gi oss verdifull erfaring og kunnskaper til å inneha en ledende rolle innenfor dette fagområdet.

Museet har et særlig ansvar for den bygningsmassen våre stiftere (avtalepartnere) har gitt oss driftsansvaret for. Målet må fortsatt være å få alle disse bygningene opp på vedlikeholdsnivå. Her er det også et mål med en videreutvikling av arbeidet med vern gjennom bruk.

Museet skal ha en sentral rolle innen informasjon, konsulentvirksomhet og opplæring i bygningsvern. Det er viktig at museet fortsatt er en initiativtaker til dokumentasjon og vern av bygningsmiljøer generelt.

Gårdsanlegg med bygninger knytta til landbruk, fra 1800-tallet og de første tiår av 1900-tallet, er svært godt representert i bygningssamlinga. Museet har som ambisjon å etablere ei mer representativ bygningssamling. Her tenker man spesielt på mer urban bebyggelse og samisk bygningstradisjon.

Overordna mål:

- Utarbeide en bibliografi over litteratur om Helgelands bygningshistorie. Det innebærer også dokumentasjon av bygningers historie, tilstand og verneverdi.
- Prioritere vedlikeholdstiltak og beskrive hvilke tiltak som skal gjøres.
- Gjennomføre prosjektet «prioriteringer i bygningssamlinger» (innkjøp av FDV-systemet Primus).
- Utarbeide konsepter for bygningshistoriske utstillinger (mulig i Mosjøen, Dønna Alstahaug og Vega).
- Utvikling av didaktikk for overlevering av erfaringsbasert kunnskap – innsamling av immateriell kulturarv.
- Arbeide videre med å etablere et bygningsvernssenter i Mosjøen.
- Videreutvikle bygningshistoriske arrangementer med kursdager, seminarer og gjennomføre flere prosjekter som for eksempel «fra skog til hus».
- Konfliktdempende rolle i bygningsvernsaker: Gjennom økt kunnskap om bygningshistorie finne løsninger som ivaretar motstridene syn.

4. Organisasjon og ledelse

Museets virksomhet er retta både mot de som bor i regionen og mot de som besøker oss fra andre steder i inn- og utland. Måten vi utfører samfunnsoppdraget vårt på er nært knytta til de faglige prioriteringene vi gjør samt hvordan vi organiserer virksomheten vår på Helgeland.

Siden starten har vi arbeidet ut i fra ei målsetting om å ha minimum en museumsmedarbeider i hver av de tilslutta kommunene. Det vil vi også i framtiden holde fast ved. Som nevnt innledningsvis har man i dag et uutnytta potensiale ved et sterkere samarbeid og formalisering av fagnettverket på tvers av avdelingene. De faglige fellestjenestene (direktør, fagsjef, fagledere for samling, formidling og bygningsvern) har sitt mandat knytta opp til slike fagnettverk.

Helgeland Museum skal være en robust og nytenkende organisasjon med god økonomi, god ressursutnyttelse og et godt samhold med faglig utveksling og utvikling. Dagens organisasjonsmodell har gradvis vokst i omfang siden starten i 2003 og fram til alle 18 kommuner på Helgeland var tilsluttet museet. Det er derfor nå naturlig å evaluere dagens organisasjonsmodell for å finne svakheter og styrker ved måten vi er organisert på. Dette vil i neste omgang gi oss innspill i hvordan vi bør være organisert med tanke på å drive og utvikle Helgeland Museum både faglig og organisatorisk til det beste for virksomheten. Dette arbeidet skal ferdigstilles i løpet av planperioden.

5. Planverk for den museale virksomheten på Helgeland 2017-2021

Helgeland Museum har driftsavtaler med samtlige kommuner på Helgeland. Styret i stiftelsen Helgeland Museum vedtar styringsdokumenter for virksomheten. Planverket vil ha følgende sammensetning:

- 1.** Strategiplan 2017-2021.
Strategiplanen er en overordna plan for Helgeland Museum. Planen tar utgangspunkt i de fire fokusområdene som står beskrevet i Stortingsmelding nr. 49: Forvaltning, forskning, formidling og fornying. I tillegg beskrives ytterligere ett fokusområde: Forretningsvirksomhet og arbeidet med å øke egeninntjeninga.
- 2.** Faglige delplaner.
 - a)** Plan for samlingsforvaltninga
 - b)** Plan for formidlingsarbeidet
 - c)** Plan for arbeidet med bygningshistorie og bygningsvern
 - d)** Plan for utviklingsarbeid og forskningsrelatert virksomhet
- 1.** Administrative delplaner.
 - a)** Personalpolitisk plan
 - b)** Kompetanseplan
 - c)** Delegasjonsreglement
 - d)** Budsjett- og økonomiplan
 - e)** Plan for organisasjonsutvikling

Dette dokumentet er strategiplanen for perioden. De faglige og administrative skal utarbeides i løpet av 2017, eller så tidlig som mulig i planperioden.

Del 1, 2, 3 samt årsplaner (virksomhetsplaner) for avdelingene og fellesledelsen vil til sammen utgjøre planverket for virksomheten. Årsplanene utarbeides årlig mens resten av planverket vil være gjenstand for revisjon/endring mot slutten av planperioden.